

CORPUS CONSTITUTIONUM
ORDINIS FRATRUM BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE
DE MONTE CARMELO

VOLUME PRIMO
1281-1456

EDIZIONI
CARMELITANE

INSTITUTUM CARMELITANUM
CORPUS CONSTITUTIONUM CARMELITARUM
Vol. I

**CORPUS CONSTITUTIONUM
ORDINIS FRATRUM BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE
DE MONTE CARMELO**

VOLUME PRIMO
1281-1456

A cura di

EDISON R. L. TINAMBUNAN, O.CARM. ed EMANUELE BOAGA, O.CARM.

Con la collaborazione di

SALVADOR VILLOTA HERRERO, O.CARM.
e ANTONIO RUIZ MOLINA, O.CARM.

Edizioni Carmelitane

In copertina:

Riproduzione del f. 24 r delle Costituzioni del Capitolo Generale di Bourdeaux celebrato nel 1294, ms. Codice G. XI. 46 della Biblioteca Comunale di Siena - Italia.

Collana: Corpus Constitutionum Carmelitarum, I

Copyright © Edizioni Carmelitane
Via Sforza Pallavicini, 10
00193 Roma - Italia
edizioni@ocarm.org

ISBN: 978-88-7288-120-0

*Finito di stampare nel mese di maggio 2011
presso la Tipolitografia 2000 snc Grottaferrata (RM)*

CONTENUTI

CONTENUTI.....	3
INTRODUZIONE GENERALE.....	11
REGOLA	41
1281: CONSTITUTIONES.....	57
Rubrica I: Qualiter respondendum sit querentibus a quo et quomodo ordo noster sumpsit exordium.....	57
Rubrica II: Quod simus uniformes	57
Rubrica III: De locis recipiendis et procuratoribus etc.....	57
Rubrica IV et V: De Cellulis et modo pulsandi	59
Rubrica VI: De modo veniendi ad officium divinum.....	59
Rubrica VII: De studentibus parisiis(sic)	60
Rubrica VIII: De labore fratrum	62
Rubrica IX: De ieiunio fratrum	62
[Rubrica X: De comestione fratrum]	62
Rubrica XI: De silentio	63
Rubrica XII: De modo loquendi cum extraneis	63
Rubrica XIII: De modo dormiendi.....	64
Rubrica XIV: De custodia porte	64
Rubrica XV: De hospitalitate	64
Rubrica XVI: De fratribus [missis et] itinerantibus.....	65
Rubrica XVII: De minutione fratrum	66
Rubrica XVIII: De fratribus infirmis.....	66
Rubrica XIX: De confessionibus fratrum	66
Rubrica XX: De communione fratrum.....	67
Rubrica XXI: De rasura fratrum	68
Rubrica XXII: De vestimentis fratrum.....	68
Rubrica XXIII: De calciamentis fratrum	69
Rubrica XXIV: De receptione noviciorum.....	69
Rubrica XXV: Quod in noviciatu nullus ordinetur.....	71
[Rubrica XXVI: De forma faciendi professionem].....	71
[Rubrica XXVII: Benedictio habitus].....	71
Rubrica XXVIII: De priore locali et subpriore	73
Rubrica XXIX: De capitulo conventuali	73
[Rubrica XXX: De accusationibus].....	74
[Rubrica XXXI: De impropertantibus et diffamantibus].....	74

[Rubrica XXXII: De seminantibus inter fratres discordiam].....	74
[Rubrica XXXIII: De poena conspiratorum et quomodo amovendi sint priores]	74
[Rubrica XXXIV: De publice minantibus irato animo ad percutien- dum et de percussoribus]	74
Rubrica XXXV: De minantibus carpitam proicere vel eam proicienti- bus et apostatis.....	74
Rubrica XXXVI: De lapsis in peccatum carnis	75
Rubrica XXXVII: De apostatis et graviter percutientibus	75
Rubrica XXXVIII: De proprietariis et thesaurizantibus.....	76
Rubrica XXXIX: De compositis reddendis	76
Rubrica XL: De furibus et eorum poena	76
Rubrica XLI: De receptione provincialium et visitorum	76
Rubrica XLII: De casibus generalis et provincialis	77
Rubrica XLIII: De capitulo provinciali	77
[Rubrica XLIV: De sigillis et sigillationibus]	79
[Rubrica XLV: De terminatione generalis et provincialis capituli]	79
[Rubrica XLVI: De capitulo generali]	79
[Rubrica XLVII: Quod constitutiones non obligant nos ad culpam sed ad poenam]	79
Rubrica XLVIII: De culpis.....	79
Rubrica XLIX: De fratribus decedentibus et de libris eorum	81
[Rubrica L: Prior generalis de provincia ad provinciam et prior pro- vincialis de loco ad locum et ad alia si expediat poterit trans- mittere et transmutare].....	82
[Rubrica LI: Ne fiat impetratio in cur[i]a super aliqua nisi [de] capi- tulo generali (<i>lege</i> capituli generalis) processerit assensu et consensu et consilio].....	82
Rubrica LII: De diversitate provinciarum	82
1294: CONSTITUTIONES.....	83
Rubrica I: Qualiter respondendum sit querentibus de ordine nostro et qualiter sumpsit exordium	83
Rubrica II: De receptione locorum	83
Rubrica III: De pulsatione	84
Rubrica IV: Qualiter conveniendum sit ad divinum officium.....	85
Rubrica V: De studentibus	85
Rubrica VI: De labore fratrum	87
Rubrica VII: De ieiunio fratrum et eorum comestione	88
Rubrica VIII: De silentio et ubi sit tenendum et modo loquendi.....	88
Rubrica IX: De modo dormiendi	89
Rubrica X: De custodia porte.....	89
Rubrica XI: De hospitibus	89
Rubrica XII: De itinerantibus	90

Rubrica XIII: De minutione fratrum	91
Rubrica XIV: De fratribus infirmis	91
Rubrica XV: De confessionibus et qui possunt confessiones audire et predicare	91
Rubrica XVI: De communione fratrum	92
Rubrica XVII: De rasura fratrum	93
Rubrica XVIII: De vestimentis et calciamentis fratrum	93
Rubrica XIX: De receptione Noviciorum	93
Rubrica XX: Nullus ante professionem ad sacros ordines promovea- tur	96
Rubrica XXI: De forma faciendi professionem	96
Rubrica XXII: De expositione regule	97
Rubrica XXIII: De priore locali	97
Rubrica XXIV: De subpriore	98
Rubrica XXV: De sacrista	98
Rubrica XXVI: De capitulo conventuali	98
Rubrica XXVII: De accusationibus	99
Rubrica XXVIII: De relevatione confessionum	99
Rubrica XXIX: De seminantibus discordiam inter fratres	99
Rubrica XXX: De conspiratoribus et quomodo admonendi sunt prio- res	100
Rubrica XXXI: De poena minantium irato animo ad percutiendum ...	100
Rubrica XXXII: De minantibus capam prohicere et eam proicientibus	100
Rubrica XXXIII: De lapsis in peccatum carnis, apostatis, mercatori- bus, lusoribus et nigromanticis	101
Rubrica XXXIV: De proprietariis et eorum poena et de commenda- tionibus	102
Rubrica XXXV: De compotis reddendis	103
Rubrica XXXVI: De furibus et eorum poena	103
Rubrica XXXVII: De receptione provincialium et visitorum et loca- lium	103
Rubrica XXXVIII: De casibus priori generali et prioribus provinciali- bus reservatis	104
Rubrica XXXIX: De capitulo provinciali	104
Rubrica XL: De terminatione capituli provincialis et generalis	107
Rubrica XLI: De capitulo generali	108
Rubrica XLII: De sigillis et sigillationibus	112
Rubrica XLIII: De levi culpa	112
Rubrica XLIV: De media culpa	113
Rubrica XLV: De gravi culpa	113
Rubrica XLVI: De graviori culpa	113
Rubrica XLVII: De gravissima culpa	114
Rubrica XLVIII: De fratribus decedentibus et eorum libris	115

Rubrica XLIX: Quod prior generalis de provincia ad provinciam et priores provinciales de loco ad locum fratres et alia si expediat poterunt transmutare.....	116
Rubrica L: Quod nullus impetret aliquid contra regulam.....	116
Rubrica LI: De diversitate locorum seu provinciarum.....	116
Rubrica LII: Quod Beata Virgo in confessionibus et procurationibus invocetur.....	116
Rubrica LIII: Quod nullus sit embassiator.....	117
Rubrica LIV: De assignatione capituli generalis.....	117
Rubrica [LV]: De festivitibus celebrandis.....	117
1324: CONSTITUTIONES.....	119
Rubrica I: In primis qualiter respondendum sit quaerentibus qualiter ordo noster sumpserit exordium et quare dicamur fratres ordinis Beatae Mariae de Monte Carmeli.....	119
Rubrica II: De receptione locorum et clausuris et aedificiis eorundem.....	119
Rubrica III: De divino officio et modo pulsandi.....	121
Rubrica IV: De ieiunio fratrum et comestione.....	123
Rubrica V: De silentio et locutione fratrum.....	124
Rubrica VI: De dormitione fratrum.....	125
Rubrica VII: De custodia et provisione infirmorum.....	126
Rubrica VIII: De minutionibus et rasuris fratrum.....	126
Rubrica IX: De hospitibus et itinerantibus.....	127
Rubrica X: De confessionibus et praedicationibus.....	128
Rubrica XI: De communione fratrum.....	130
Rubrica XII: De vestimentis et calciamentis fratrum.....	131
Rubrica XIII: De receptione Noviciorum.....	132
Rubrica XIV: De professione receptorum.....	136
Rubrica XV: De ordinatione professorum.....	137
Rubrica XVI: De studiis et studentibus et provisionibus eorum.....	138
Rubrica XVII: De officio prioris generalis.....	143
Rubrica XVIII: De officio prioris provincialis.....	144
Rubrica XIX: De officio prioris localis.....	145
Rubrica XX: De officio subprioris.....	145
Rubrica XXI: De officio sacristae.....	146
Rubrica XXII: De officio trium custodum.....	146
Rubrica XXIII: De capitulis et primo de Capitulo Generali.....	146
Rubrica XXIV: De capitulo provinciali.....	151
Rubrica XXV: De terminatione capituli generalis et provincialis.....	154
Rubrica XXVI: De capitulo conventuali.....	154
Rubrica XXVII: De electionibus in communi et qui poterunt electionibus interesse.....	157
Rubrica XXVIII: De sigillis et sigillationibus.....	160

Rubrica XXIX: De communi custodia et compotis reddendis	161
Rubrica XXX: De laicis receptis vel recipiendis in fratres vel semifra- tres	162
Rubrica XXXI: De culpis et primo apostatis	162
Rubrica XXXII: De lapsis in peccatum carnis, lusoribus et nigroman- ticis	164
Rubrica XXXIII: De minantibus et percutientibus	165
Rubrica XXXIV: De contumacibus et rebellibus	166
Rubrica XXXV: De improperantibus, diffamantibus et diffamatis, seminanti[bu]s discordiam et litigiosis	166
Rubrica XXXVI: De conspiratoribus	167
Rubrica XXXVII: De proprietariis	168
Rubrica XXXVIII: De receptione praelatorum	168
Rubrica XXXIX: De poenis et primo de poena levis culpa	169
Rubrica XL: De poena mediae culpa	169
Rubrica XLI: De poena gravis culpa	169
Rubrica XLII: De poena gravioris culpa	170
Rubrica XLIII: De poena gravissimae culpa	170
Rubrica XLIV: De fratribus decedentibus et eorum libris	171
Rubrica XLV: De confirmatione Constitutionum	173
1327: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	175
1330: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	177
1333: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	179
1336: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	183
1339: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	191
1342: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	193
1345: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	197
1348: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	209
1351: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	211
1354: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	215
1357: MUTATIONES ET ADDITAMENTA	217
1357: CONSTITUTIONES	219
Rubrica I: In primis qualiter, respondendum sit quaerentibus quo- modo et quando ordo noster sumpsit exordium et quare dici- mur fratres Beatae Mariae de Monte Carmeli	219
Rubrica II: De receptione locorum novorum et clausura eorum et de aedificiis eorundem, de predicatoribus ac terminis et termina- riis ipsorum, et de placitis et querelis	231

Rubrica III: De divino officio et modo pulsandi.....	234
Rubrica IV: De ieiunio Fratrum et comestione.....	238
Rubrica V: De Silentio et loquutione Fratrum.....	240
Rubrica VI: De Dormitione Fratrum et mansione in cellulis suis.....	241
Rubrica VII: De minutionibus et balneis ac rasura fratrum.....	242
Rubrica VIII: De hospitibus et itinerantibus.....	242
Rubrica IX: De confessionibus et praedicationibus.....	246
Rubrica X: De communione Fratrum.....	248
Rubrica XI: De Vestimentis et calceamentis fratrum.....	249
Rubrica XII: De receptione Noviciorum et educatione eorum.....	250
Rubrica XIII: De professione receptorum.....	255
Rubrica XIV: De ordinatione professorum et de anno jubileo seu de jubilatione facienda.....	258
Rubrica XV: De laicis receptis vel recipiendis in fratres vel semifratres.....	260
Rubrica XVI: De studiis et studentibus et provisionibus et primo de studiis et ad studia promovendis et de moribus et officiis eorundem.....	262
Rubrica XVII: De officio prioris generalis.....	272
Rubrica XVIII: De officio prioris provincialis.....	274
Rubrica XIX: De receptione praelatorum et vicariis eorum et de modis visitandi.....	276
Rubrica XX: De officio prioris localis.....	278
Rubrica XXI: De officio Subprioris.....	278
Rubrica XXII: De officio Sacristae.....	279
Rubrica XXIII: De officio trium custodum, seu clavariorum.....	280
Rubrica XXIV: De communi custodia et computis reddendis.....	280
Rubrica XXV: De capitulo generali.....	281
Rubrica XXVI: De Capitulo provinciali.....	288
Rubrica XXVII: De terminatione capituli tam generalis quam provin- cialis.....	295
Rubrica XXVIII: De capitulo conventuali.....	296
Rubrica XXIX: De electionibus et iis, qui poterunt electionibus inte- resse. Et primo, qui poterunt eligere; deinde, qui poterunt eligi; postea proponitur forma eligendi.....	300
Rubrica XXX: De sigillis et sigillationibus. De delictis et obedientiis de gratiis impetratis et impetrandis.....	307
Rubrica XXXI: De Culpis et primo de apostatis et eorum poenis.....	310
Rubrica XXXII: De Lapsis in peccatum carnis.....	313
1358: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	315
1362: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	317

1369: CONSTITUTIONES.....	323
Rubrica I: Et primo quomodo respondendum sit querentibus quomodo et quando ordo noster sumpsit exordium et quare dicimur fratres ordinis beate Marie, etc.	323
Rubrica II: De receptione novorum locorum et clausura eorum ac edificiis eorundem et de procuratoribus ac terminis et terminariis de placitis et querelis ac debitis non contrahendis.....	333
Rubrica III: De officio divino et modo pulsandi.....	337
Rubrica IV: De ieiunio fratrum et comestione eorundem.....	342
Rubrica V: De silentio et loquutione fratrum.....	345
Rubrica VI: De dormitione fratrum et mansione in cellis suis.....	346
Rubrica VII: De munitioibus fratrum et rasuris ac balneis inhibitis.....	347
Rubrica VIII: De hospitibus et itinerantibus et benedictione eorundem.....	348
Rubrica IX: De confessionibus et predicationibus.....	351
Rubrica X: De communione fratrum.....	354
Rubrica XI: De vestimentis et calceamentis fratrum et provisione facienda.....	355
Rubrica XII: De receptione noviciorum et modo induendi eos.....	356
Rubrica XIII: De professione receptorum ad ordinem et modo professandi.....	363
Rubrica XIV: De ordinatione professorum et anno jubileo faciendo.....	365
Rubrica XV: De laicis receptis vel recipiendis in fratres vel semifratres.....	369
Rubrica XVI: De studiis et studentibus.....	370
Rubrica XVII: De officio prioris generalis.....	382
Rubrica XVIII: De officio prioris provincialis.....	386
Rubrica XIX: De Receptione prelatorum et vicariis eorum et de modo visitandi.....	388
Rubrica XX: De officio Prioris localis.....	389
Rubrica XXI: De officio subprioris.....	390
Rubrica XXII: De officio Sacriste.....	391
Rubrica XXIII: De officio trium custodum seu clavariorum.....	392
Rubrica XXIV: De communi custodia bonorum conventus et compotis reddendis.....	393
Rubrica XXV: De capitulo generali et morte prioris generalis.....	394
Rubrica XXVI: De capitulo provinciali, et morte prioris provincialis.....	402
Rubrica XXVII: De terminatione capituli generalis et capituli provincialis.....	409
Rubrica XXVIII: De capitulo conventuali.....	410
Rubrica XXIX: De electionibus in communi et qui poterunt electionibus interesse. Et primo ponitur qui poterunt eligere. Deinde qui poterunt eligi. Postea ponitur forma eligendi.....	416
Rubrica XXX: De sigillis et sigillationibus et litteris et obedientiis et gratiis impetratis et impetrandis.....	424

Rubrica XXXI: De culpis, et primo de apostatis et eorum poena et de vage discurrentibus et ad suos superiores indebite euntibus....	427
Rubrica XXXII: De lapsis in peccatum carnis et de lusoribus et nigromanticis.....	430
Rubrica XXXIII: De contumacibus et rebellibus et de appellantibus et se erigentibus ac officium maiorum suorum usurpantibus et de inobedientibus.....	432
Rubrica XXXIV: De conspiratoribus et colligationem facientibus.....	434
Rubrica XXXV: De improperantibus et diffamantibus et diffamatis et de seminantibus discordiam et falsum testimonium prohibentibus de litigiosis et bricosis et suspectis et de canonica purgatione indicenda et facienda.....	435
Rubrica XXXVI: De minantibus et percutientibus et de homicidis, incendiariis, furibus et latronibus ac arma tenentibus et portantibus et de aliis dissolutionibus.....	438
Rubrica XXXVII: De proprietariis et eorum poena, et de depositis recipiendis et extra ponendis et alienantibus res et bona communitalis.....	440
Rubrica XXXVIII: De poenis in communi.....	443
Rubrica XXXIX: De poena que est privatio vocis et loci.....	443
Rubrica XL: De poena excommunicationis ipso facto et de irregularitate.....	445
Rubrica XLI: De poena levis culpe. Et medie culpe similiter.....	446
Rubrica XLII: De poena gravis culpe et modis poenarum eius.....	447
Rubrica XLIII: De poena gravioris culpe et modis poenarum.....	447
Rubrica XLIV: De poena gravissime culpe et de aggravatione poenarum omni et aliarum.....	449
Rubrica XLV: De infirmantibus et custodia et provisione eorum.....	450
Rubrica XLVI: De fratribus decedentibus et eorum libris et bonis, et suffragiis pro eis fiendis et dicendis.....	453
Rubrica XLVII: De confrimatione predictarum constitutionum nostrarum.....	456
1372: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	467
1379: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	469
1381: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	471
1405: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	473
1425: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	475
1456: MUTATIONES ET ADDITAMENTA.....	477
INDICE ANALITICO.....	479